

Arkiivaáššenr. 26/1061

Ášši

001/26

Gos

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

Goas

24.02.2026-26.02.2026

010/26

Sámedikki dievasčoahkkin

10.03.2026-13.03.2026

Sámediggeráđđi – dievasčoahkkináššit

-

Vedlegg

UiT-Rapport_Sjøsamenes rettigheter til fiske i det tradisjonelle samiske bosettingsområdet_24_10_2025

Áššeovddideapmi

Árvoštallan

Mearrádus

I. Sámediggi bivdá Sámediggeráđi:

- Čuovvolit ávžžuhusaid raporttas «Sjøsamenes rettigheter til fiske i det tradisjonelle samiske bosettingsområdet» mii lea dan birra ahte lága bokte ferte nannet vuoigatvuoda guolástit mearrasámi ássanguovllus
- Fuolahit ahte vuđolaččat árvoštallojuvvo leat go guolástusreguleremat mielde sihkkarastime sámi kultuvrra ávnaslaš vuodu
- Bargat dan ovdii ahte háhkkojuvvo viidát máhttovuoddu dainna ulbmiliin ahte eastadit ahte sierralobit/dispenseremat vuotnalinjáin vahágahttet mearrasámi beroštumiid.

- Čuovvolit ávžžuhusaid lávdegottis mii galgá geahčadit ja árvoštallat dorsketrálatnasiid geatnegasvuoda-vuogádaga
- Bargat dan ovdii ahte Riikkaidgaskasaš mearradutkanráđdi (IECS) váldá mielde álgoálbmotmáhtu iežas rávvagiidda guollemáddodagaid hálddašeapmái, ja ovdánahtta servodatdieđalaš rávvagiid dasa movt guolástushálddašeapmi, doppe gos lea relevánta, sáhtta váikkuhit dasa ahte stáhtat devdet iežaset álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid álgoálbmogiid guovdu.
- Bargat dan ovdii ahte ášahuvvojit riikkaidgaskasaš álgoálbmotálliánssat guolástussuorggis Davvi Atlánttas, earret eará dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit ovdasteaddji álgoálbmotsearvama IECS bargui ja dan mearrideaddji orgánaide
- Bargat dan ovdii ahte ruoššaluosaid hárrái ášahuvvo ođđa hálddašanmodealla mii sáhtta sihke mearraluossabivdiide ja johkasámiide sihkkarastit vejolašvuoda ávkkástallat dainna resurssain, ja nu beassat nannet iežaset ávnnaslaš kulturvuodu
- Oččodit ášahuvvot stáhtalaš doarja- dahje buhtadusortnega mii ollislaččat gokčá investerengoluid ođđa gitta ja aktiiva bivdoreaidduid háhkamii, dás maiddái gáidánuohti ja eará nuhtiid háhkamii, mat leat erenoamážit hábmejuvvon ja dohkkehuvvon nappo ruoššaluosa bivdui mearas almmá eará báikkálaš anadroma šlájaid dárbbasmeahtun darvehemiin, ja mat sáhttet váldojuvvot atnui go eiseválddit leat dakkár bivdoneavvuid dohkkehan ja go dat leat fidnemis
- Bargat dan ovdii ahte sihkkarastojuvvojit vejolašvuodát lotnolasat doaimmahit guolásteami ja eanandoalu

II. Sámediggi ávžžuha Norgga eiseválddiid fuolahit ahte:

- Sámi guovlluid álbmot fertte oazžut lánhannejuvvon rievtti guolástit, eastadan dihte ahte mearrasámiid olmmošvuoigatvuodát rihkkovvojit
- Vuđolaččat árvoštallojuvvo leat go guolástusreguleremat mielde sihkkarastime sámi kultuvrra ávnnaslaš vuodu. Go rabas joavkkus leat nu unna dorskearázat, de lea mearrasámi kultuvra vel garraseappot áitojuvvon. Lea dárbbaslaš doalahit earrevuodu, ja dás maiddái Riddoguolástusortnega dakkár dásis mii addá eallámuša guolásteddiide
- Sierralobit/dispensašuvnnat guolástit NVG-sallida vuotnalinjjáid siskkoabealde badjel 15 mehter fatnasiiguin juolluduvvojit ovttasráđiid Vuotnaguolástuslávdegottiin, ja ahte guoskevaš sámi beroštumit (omd. sámi guolástusorganisašuvnnat dahje báikkálaš vuoigatvuodalaččat) konsulterejuvvojit ovdalgihtii
- Gonagasreabbápolitihkka guorahallojuvvo ollislaččat
- Guolástusdirektoráhtta ja Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta fáallet Bivdui konsultašuvnnaid boahhtevaš guolástusregulereami birra
- Sámi kultuvrra ávnnaslaš kultuvrra nannema dáfus ášahuvvo báikkálaš regulerejuvvon ruoššaluossabivdu gitta neavvuiguin mearas ja jogain, sámi guovlluid báikkálaš álbmoga várás
- Norgga ráđđehus bargá dan ovdii ahte álgoálbmotmáhttu váldojuvvo mielde dan máhttovuđđui man vuodul ICES addá rávvagiid, ja ahte álgoálbmogat váldojuvvojit mielde organisašuvnnaid mearrideaddji orgánaide
- Boanddat ja eará vuodđoealáhusdoallit dan erenoamáš doaibmaguovllus (namuhuvvon § 2a) luvvejuvvojit eará dietnasiid sisaboahtoráddjehusas, gč. Láhkaásahusa guolásteddiid ja bivdiid manntálla/guolásteddiid registara birra
- Mearráduosat rievdaduvvojit Láhkaásahusa guolásteddiid ja bivdiid manntálla/guolásteddiid registara birra, nu ahte boanddat eai hehttejuvvo geavaheamis dárbbaslaš áigodatbargoveahki

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi_001/26

EKL - mearráduš:

Álggahus

Sámedikki ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea meannudan ášši 001/26 Mearraresursahálddašeapmi sámi guovlluin

2026. Lávdegoddi ovddida čuovvovaš evttohusa:

Mearkkašumit

Mearkkašupmi 1

Mearkkašumi lea ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi Henrik Olsen bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Joavvna Vars Smuk, Katri Kitti, Nils Mikkel M. Somby, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell ja Sandra Márjá West, Johttisápmelaččaid listu (JSL) Per John Aslaksen Anti, Nordkalottfolket (NORD) Jan-Arvid Arnesen, Torfinn Johansen, Håvard Kristiansen, Øyvind Lindbäck ja Hilde-Kathrine Nilsen ja Sámi Bargiidoktavuođa (SB) Per Mathis Oskal dorjot.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte eiseválddit leat mearridan gáibádusa ahte buot mearkaregistrerejuvvon fatnasat galget ođđajagimánu 1. beaivvi 2026 rájes elektrovnnalaččat raporteret sállasa ja posišuvnna.

Mii oaivvildit ahte ulbmil oažžut buoret bajilgova ja dárkkisteapmi lea dehálaš, muhto oaivvildit seammás ahte go ášahuvvojit eanet raporterengáibádušat de buktet dat mearkkašahtti eanet hástalusaid olu vuotna- ja riddoguolásteddjiide.

Hui olu smávit fatnasiin lea dušše okte olmmoš fatnasis ja dávjá gáibideaddji dálkkis ja bargodilis. Gáibáduš manuálalaš raporterena sáhttá diekkár dilis dagahit stuorat riska go guolásteaddji ferte atnit áiggi ja fuomášumi hálddahuslaš áššiide dan sadjái go navigašuvdnii ja sihkkarvuhtii. Unnit fatnasiidda lea maid hástalus deavdit gáibádusa sállasa dieđihit šlájaid mielde, go sirremii ja vihkkemii gáibiduvvo buorre saji fatnasis.

Dat leat maid dokumenterejuvvon ahte molsašuddi dieđihanoktavuohta ja teknihkalaš ráddjeyumit sáhttet dahkat raporterema váttisin dahje veaddjámeahtumiin, earenoamážit fatnasiidda mat guolástit guhkin eret nannámis. Mii oaivvildit ahte guolásteaddjit eai galgá ránggáštuvvot jus váilevaš raporterena lea teknihkalaš boasttuvuođaid, váilevaš oktavuođa dahje heahtedili geažil.

Maŋemus áiggiid lea boahtán gáibáduš ahte buot fatnasat galget leat merkejuvvon gps:in, mii lea mielddisbuktán liigegoluid ja eanet barggu guolásteddjiide. Dát mielddisbuktá maid eanet byrokratiija ja váttisin dáhká oassálastima sidjiide geat gullet smávit fanasjoavkkuide, ja sáhttá maid hehttet rekrutterema.

Mii oaivvildit ahte eiseválddit berrejit árvoštallat dakkár njuovžilis čovdosiid mat vuhtii váldet guolásteddjiid bargodili ja daid unnimus fatnasiid.

Mearkkašupmi 2

Mearkkašumi lea ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi Henrik Olsen bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Joavvna Vars Smuk, Katri Kitti, Nils Mikkel M. Somby, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell ja Sandra Márjá West ja Johttisápmelaččaid listu (JSL) Per John Aslaksen Anti dorjot.

Dát miellahtut fuolastuvvet go olu suohkanat heajos ekonomalaš dilli dihte bidjet deattu árbevirolaš sámi ealáhusaide ja vuoigatvuođaide. Go suohkaniin dađistaga lassána deaddu ekonomalaš dillái, de leat sii sorjavaččat das ahte gávdnat ođđa sisaboáduid. Danne váldet máŋga vuotna- ja rittuguovllu suohkanat atnui mearraareálaid guollebiebmandoaimmaide nannendihte sisaboáduid Havbrukfondet ruhtademiin.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte dát dáhpáhuš dávjá guovlluin maid vuotna- ja riddoguolásteaddjit meastá agi beaivvi leat atnán ávkástallamii ja ealáhusdoaimmaide. Go gilvu areálaide lassána, de dat sáhttá mielddisbuktit stuora sisabakkemiid árbevirolaš bivdinguovlluide ja nu goaridit mearrasámiid ealáhusvuođu, vuoigatvuođaid ja riektesihkkarvuođa.

Dát miellahtut oaivvildit ahte lea dárbu sihkarasit ahte suohkana ekonomii ja ii šatta jodihanfápmun mat goaridit sámiid vuoigatvuođaid. Mearraguovlluid ceavzilis hálddašepmi ferte vuhtiváldit árbevirolaš sámi ealáhusaid ja fuolahit ahte vuotna- ja riddoguolásteddjiid beroštumit suodjaluvvojit.

Mearkkašupmi 3

Mearkkašumi lea ovddidan Bargiidbellodaga (BB) Heidi Persdatter Greiner Haaker. Lávdegotti miellahttu Sámi Bargiidoktavuođa (SB) Per Mathis Oskal doarju.

Dát lávdegotti miellahtut deattuhit ahte mariidnaresurssat sámi guovlluin fertejit hálddašuvvot nu ahte dat sihkkarastet ássanvuodđu, ealáhusdoaimmaid ja sámi kultuvrra. Báikkálaš guolásteaddjiin fertejit duodas beassat iežaset lagasbirrasa resurssaide.

Dát miellahtut oaivvildat ahte árbevirolaš máhttu ferte eanet deattuhuvvot go hálddaša mariidna ja anadroma resurssaid.

Ruoššaluossa

Dát miellahttu deattuhit ahte ruoššaluossa lea duodalaččat áitán guvlui gullevaš luossamáddodagaide ja ekovuogádagaide.

Mihttu ferte leat ahte beaktileamos lági mielde bivdit ruoššaluosa hehttendihte bistevas čieggama norgga jogaide ja riddoguovlluide.

Dát miellahtut oaivvildit ahte:

- báikkálaš guolásteaddjit sihke mearas ja jogas fertejit leat mielde bivddus
- bivdoneavvut mat leat heivvolaččat selektiiva bivdui galget sáhttit váldot atnui doppe gos dat lea hárálaš
- stáhta ferte ordnet dárbbalaš reaidduid bargui
- sállasa galgá atnit resursan nu guhká go šládja gávdno

Lea sihke ehtalaččat riektá ja sámi árbevierru ávkástallat luondduresurssaid maid bivdá, ja ii diktit biepmu mannat duššas.

Báikkálaš bivdin ja mearrasámiid vuoigatvuodát

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte vuotna- ja riddoguolásteapmi lea vuoddoosi mearasámi ealáhusa- ja kulturvuodus. Muddemat eai galgga hehttet smávvaskála báikkálaš guolásteami dahje addit stuorát aktevrraide ovdamuni mii čuohcá báikkálaš servodagaide.

Dorsketrolafatnasiid geatnegasvuoda-vuogádagat

Dát miellahtut mearkkašit ahte lea ásahuvvon stáhtalaš lávdegoddi mii galgá geahččat dorsketrolafatnasiid geatnegasvuoda-vuogádaga.

Dát miellahtut oaivvildit ahte Sámediggeráddi berre loktet ášši dievasčoahkkimii vai Sámediggi sáhtta oktasaš cealkámuša addit lávdegotti bargui.

Geatnegasvuoda-vuogádagas lea stuora váikkuhus vuotna- ja riddoservodagaid vuostáiváldinstruktuvrii, barggahusaide ja ássamii, ja danne berre dat ollislaččat meannuduvvot politihkalaččat Sámedikkis.

Evttohusat

Evttohus 1

Evttohusa lea ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi Sandra Márjá West bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Henrik Olsen, Joavvna Vars Smuk, Katri Kittu, Ole-Henrik Bjørkmo Liffell ja Nils Mikkel M. Somby, Johttisápmelaččaid listu (JSL) Per John Aslaksen Anti, Sámi Bargiidoktavuođa (SB) Per Mathis Oskal ja Bargiidbellodaga (BB) Heidi Persdatter Greiner Haaker dorjot.

Ođđa kuvlačuokkis I oasi lohppii:

Lasihit fokusa mot unnidit luossapredáhtoriid, ovdamearkka dihte njuorjju.

Evttohus 2

Evttohusa lea ovddidan Sámi Bargiidoktavuohta (SB) Per Mathis Oskal Norgga bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Henrik Olsen, Joavvna Vars Smuk, Katri Kittu, Ole-Henrik Bjørkmo Liffell, Sandra Márjá West ja Nils Mikkel M. Somby ja Johttisápmelaččaid listu (JSL) Per John Aslaksen Anti dorjot.

Romalaččaid lohku I:

Rievdadusevttohus: Goalmmát kuvlačuokkis rievdaduvvo dánin:

- Bargat dan ovdii ahte háhkkojuvvo viidát máhtovuoddu dainna ulbmiliin ahte bissehit oppalaš sierralobiid vuotnalinnjaid ektui ja bissehit sierralobiid mat dagahit ahte sámiid ávnnaslaš kulturvuodus hedjona. Eai addojuvvo oppalaš sierralobit sámi guovlluin.

Rievdadusevttohus: Njealját kuvlačuokkis rievdaduvvo dánin:

Sihkkarastit ahte lávdegoddi mii galgá geahččá ja árvoštallá dorsketroalafatnasiid geatnegasvuoda-vuogádaga vuhtiváldá daid háhkkojuvvon historjjálaš vuoigatvuodaide mat sápmelaččain leat guollái dego resurssa. Eanet njuovžilis bivdovuogit ja fanasgeavaheapmi otná trolakonsešuvnaide, dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit ássama vuonain ja rittuin. Trolakonsešuvnnat main lea guollebuktin- ja guollebuvttadangeatnegasvuoda galget čuovvoluvvot nu ahte sii buktet sállasa gáddái vai dat buktet bargosajiid ja ássama rittus, jus dan eai ollašuhhte de galgá eriid geassit ruovttoluotta ja sirdit daid riddofatnasiidda.

Romalaččaid lohku II:

Liigevttohus: Lasáhus 3 kuvlačuoggá lohpi:

- Eai addojuvvo obbalaččat sierralobit sámi guovlluin.

Evttohus 3

Evttohusa lea ovddidan Nordkalottfolket (NORD) Hilde-Kathrine Nilsen bokte. Lávdegotti miellahtut Nordkalottfolket (NORD) Håvard Kristiansen, Øyvind Lindbäck, Jan-Arvid Arnesen ja Torfinn Johansen dorjot.

Ollislaččat ráđi evttohusa sadjái:

Guolástusealáhus lea dehálaš norgga ekonomiiijii, ja árvo huksemii, ássamii ja bargosajiide miehtá rittu. Guolli gullá searvevuhtii ja Sámedikki mielas galgá dan hálddašit nu ahte boahhteáiggis maid lea vuodđun ássamii ja bargosajiide.

Guolástanealáhus lea maŋemus 20 jagi ovdánan hui gánnáhahtti ealáhussan. Dát ovdáneapmi lea boahhtán earrevuogádaga mielde man áidna mihttomearri lea leamaš ovddidit ealáhusa gánnáhahttivuođa. Muhto dát ovdáneapmi lea mielddisbuktán searvevuoda guolleresurssaid kapitaliserema ja privatiserema. Bivdofanaslogut, main lea bivdinlohpi, leat njiedjan 35 proseanttain 2004 rájes, ja fatnasat eai leat šat nu mánggabealálaččat.

Dát privatiseren dagaha divrrasin álgit guolásteaddjin, ja guoli oamasteapmi, mii lágas lea definerejuvvon searvevuoda resursan, lea dál priváhta ja hui gárži. Čanastus guolásteaddji ja fatnasa gaskkas nohkagohtá go ožžot leat eanet fatnasat maid guolásteaddjit eai eaiggát. Seamma heajos ovdáneami oaidnit eari ja bivdofatnasa gaskkas. Dát ovdáneapmi lea maiddá bilidan unna riddoservodagažiid ovdii.

Mearraresursalága mihttomearri lea njealji oassái juhkkujuvvon. Guolleresurssaid hálddašeapmi galgá leat guoddevaš, servodatekonomalaččat gánnáhahtti, gánnáhahtti ealáhussii ja hálddašeapmi galgá leat mielde váikkuheame ássamii ja bargosajiide rittus. Dattetge oaidná Sámediggi ahte ealáhusa gánnáhahttivuoda vuoruheapmi lea mielddisbuktán unnit vuoruheami ássamii ja bargodilálašvuhtii riddoguovllus. Sámediggi oaivvilda ahte servodatšiehtadus meara ja gátti gaskkas dasto lea rihkkujuvvon gánnáhahttivuoda ja kapitála fámu dihte.

Sámedikki mielas ferte vuoruhit deattuhit Mearraresursalága mihttomeari ássama ja bargosajiid birra rittus ja háliida deattuhit doaibmabijuid ja politihka mii buktá riddui ássama ja bargosajiid.

Lagas riddoguovlluid guolleresurssaid fidnen ja mearrajuohku

Sámedikki mielas lea dehálaš ásaht bissovaš mearrajuogu ráddjejuvvon dispensašuvdnavejolašvuodaiguin. Dát doaibmabidju lea mearrideaddji vai suodjala riddolagaš guovlluid áhpebivdofatnasiid sisabahkkemis.

Vuotnaguolásteddjiide lea hástaleaddji go šaddet gilvalit áhpebivdofatnasiiguin riddolagaš resurssaid alde. Dát lea njuolgut oassálastilága ulbmila vuostá, mii lea heivehit bivdofatnasa bivdokapasitehta resursavuđđui, sihkkarastit ássama ja bargosajiid riddoguovlluin, ja maiddá láchit dili háhkat mariidna resurssaid mat riddoálbmogii bohtet buorrin.

Sámediggi evttoha čuoovvovaš mearrajuogu:

- Riddoguolásteami johtinguovlu – dušše vuollel 15 mehtera guhkkosaš fatnasat ožžot bivdit
- Vuotnabivddu johtinguovlu – dušše vuollel 11 mehtera guhkkosaš fatnasat ožžot bivdit

Go mearrida bissovaš mearrajuogu ja ráddje dispensašuvdnavejolašvuodaid, de leat ovdamunit:

1. Suddjet riddolagaš guovlluid: Mearrajuohku lea mielde seailluheame rittu ekovuogádagaid ja sihkkarastime guoddevaš guolásteami.
2. Ovddidit báikkálaš árvohuksema: Go ráddje beassama riddolagaš merrii, de addit báikkálaš bivdiide buoret vejolašvuodaid bisuhit bargosajiideaset ja váikkuhit báikegottiide.
3. Movttiidahttit nuppástuhttimii: Mearrajuohku sáhtá maiddá movttiidahttit áhpebivdofatnasiid ohcat eará bivdoguovlluid ja heivehit iežasat rievdan dilálašvuhtii. Sámedikki mielas lea duođas áigi ahte eiseválddit vuhtiiváldet sin vuorjašumiid ja bivdá bissovaš mearrajuogu mas leat ráddjejuvvon spiehkastanvejolašvuodas.

Mearrasámi servodaga deattuhannjuolggadus

Earrevuogádaga ásaheapmi 1990:s billistii vuotnabivdiid ovdii. Riddoservodagat biedganedje, ja mearrasámi kultuvra hedjonii vel eanet stáhta earrepolitihka geažil.

Finnmárkkulága čuoovvuleapmin ásaheavvui riddoguolástanlávdegoddi, juste fal dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit vuoigatvuodaid ja doaimmaid mat positiivvalaččat váikkuhit mearrasámi kultuvrii ja servodahkii. “NOU 2008/5: Vuoigatvuodasat bivdit mearas olggobealde Finnmarkku” geigejuvvi guovvamánus 2008 ja lávdegotti evttohus muhtun muddui čuoovvuluvvui Mearraresursalága, Oassálastilága ja riddoguolástusortnega bokte.

Maŋŋel lea maiddá Riikarevišuvdna «Undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfisket mellom 2004-2018» bokte gávnahan ahte dálá earrevuogádat lea hejot váikkuhan maŋŋga riddoservodaga guolástandoaimmaide.

Riddoservodagat leat mearrasámi kultuvrra geađejuolggit, eaige dat nagot guoddit vel eanet earrevuolidemiid

unnimus fanasjoavkkuide. Leat dát fatnasat mat dollet riddoservodagaid ja iešguđet mearrasámi báikegottiid jođus.

Jus dáid fanasjoavkkuid earit vuoliduvvojit vel 31 %, de dat oba sihkkarit billista vuotnaguolásteddjiid ovdii ja riddoservodagat ja mearrasámi kultuvra ja servodat vel eanet hedjona.

Sámediggi čujuha Mearraresursalága 11. § 6. lađđasii. Láhka geatnegahtta eiseválddiid deattuhit sámi geavaheami, ja makkár mearkkašupmi dán geavaheamis lea sámi báikegottiide go earit ja eará mariidna resurssaid muddemat juhkkovvojit.

Dát deattuhannjuolggadus guoská olles doaibmaguvlui mii lea mearriduvvon oassálastilága 21. § 3. lađđasis.

Sámediggi vuordá ahte deattuhannjuolggadus čuvvojuvvo earrejagi 2025 eriid juohkimis.

Riddoguolástanortnet ja vuotnaguolástuslávdegoddi

Sámediggi deattuha ahte riddoguolástanortnega ollislaš earri lea hálddahaslaš doaibma mii galgá leat mielde ollašuttime Mearraresursalága ulbmila ja mearrasámi kultuvrra deattuheami.

3000 tonna vuolimus earri lea bisson 2011 rájes, ja dan ii sáhte lohkat progressiivan dan ulbmila ektui ahte fuolahit mearrasámi guolásteami ja kultuvrra.

Sámedikki mielas Prop. 70 L (2010-2011) mihttomeari čuovvuleapmi gáibida ahte vuolimus earri lasihuvvo Stuoradiggeproposišuvvna ulbmiliid mielde. Sámedikki mielas dán ortnega vuolimus earri galggašii leat 8000 tonna. Dat buvttášii eanet doaimma gáddái. Go riddoguolástanortnega geográfalaš guovlu viidu, de ferte vuolimus eari lasihit.

Sámedikki mielas riddoguolástaneari ferte lasihit ja geográfalaš doaibmaguovlu viidut. Smávvatnasiid dáhkiduvvon dikso- ja sáideari ferte lasihit, ja Vuotnaguolástuslávdegoddi ferte oažžut eanet ekonomalaš rámmaid iežas bargui.

Váikkuhusčielggadeapmi ja konsultašuvdnageatnegasvuotta

Váikkuhusčielggadeamit das movt guolástuspolitihka rievdadusat váikkuhit mearrasámi guolásteapmái ja kultuvrii fertejit šaddat mearrideaddji oassin eiseválddiid mearrádušvuodus. Lea dehálaš oažžut dan bissovaš ja dábálaš práksisin ovddasguvlui.

Mii čielgasit oaidnit ahte guolástuspolitihkka njuolgut váikkuha mearrasámi kultuvrii, erenoamážit vuotna- ja riddofatnasiid muddemiiguin. Lea vuorjašuhhti go dakkár váikkuhusčielggademiid eai daga ovdal. Sámediggi vuordá ahte eiseválddit čuovvulit Riikarevišuvvna ávžžuhusa laktit váikkuhusčielggadeami oassin mearrádušvuoddui.

Sámediggi ávžžuha eiseválddiid addit mearrasámi guolástanorganisašuvdnii, Bivdui, konsultašuvdnarievtti guolástusáššiin mat váikkuhit vuotna- ja riddofatnasiidda. Seamma láhkai go NBR ovddasta boazodoalu beroštumiid, de lea Bivdu mearrasámi guolástusa dehálaš ovddasteaddji. Dat mielddisbuvttášii eanet fátmasteaddji ja ollislaš mearrádušproseassa mii vuhtiiváldá buot relevánta beliid.

Árbevirolaš luossabivdu

Sámediggi vuorjašuvvá luosa dihte. Min luossajogat leat eanas davvi-atlántalaš luosaid godđanbáikkit. Go luossajogaid bivdu muddejuvvo, de fertejit buohkat searvat muddemiidda.

Maŋemus jagiid leat gáidánuohtunáiggit sakka gáržon, mii lea árbevirolaš mearrasámi luossabivdovuohki. Árbevirolaš bivdu ferte vuhtiiváldojuvvot muddemiin, go luossabivdu jogas ja mearas lea nanu kulturguoddi.

Mii fertet čohkket sihke johka- ja mearrabivdiid vuosttildit duohta áitagiid, nugo luossapredáhtoriid, nuoskkideami ja industriijaváikkuheami, nugo omd. guollešaddademiid. Unnimusat liikka dehálaš lea buorebut dárkkistit lobihis luossabivddu mearas, ja garraseappot ránggáštít sin geat lobihemiid bivdet ja dainna lágiin billistit duodalaš

luossabivdiid ovdii.

Nissonguolásteddjiid rekrutereren

Nissonguolásteddjiid lea dehálaš rekrutteret mángga ášši dihte. Vuosttažettiin lea dásseárvu mearrideaddji guoddevaš servodagas. Go fátmasta nissonolbmuid guolástusealáhussii, de sihkkarastit mii ahte goappašiin sohkabeliin leat seamma vejolašvuodat searvat ja ávkkástallat resurssaiguin. Nissonolbmui leat maiddá ieshuđet perspektiivvat ja gálggat mat riggođahttet ealáhusa. Bargoveaga mánggabealatvuohta sáhtta buvttihit innovatiiva čovdosiid ja buoridit mearrádušdahkamiid.

Dasto lea dehálaš ahte lea viiddis rekrutterenvuođu ceavzilis guolástusealáhusa bisuheapmái. Go fátmasta nissonolbmuid, de sihkkarastit mii ealáhusa aktiivvalaš bivdiiguin. Dát sáhtta buktit guhkesáigásaš stuorruma ja dássetvuođa. Nissonolbmot geat oassálastet guolástusealáhussii sáhttet maiddá leat mielde buorideame báikegottiid ekonomiiija, juoga mii mielddisbukta ceavzilis báikegottiid.

Nissonguolásteaddjit leat maiddá rollamodeallat nuorat buolvvaide, ja movttiidahttet eanet nieiddaid árvvoštallat karriera guolástusealáhusas. Go rekrutteret eanet nissonguolásteddjiid, de hábmet eanet searvadahtti, innovatiivvalaš ja ceavzilis ealáhusa mii reflekttere olles servodaga.

Sámediggi vuordá ahte eiseválddit vuoruhit nissonolbmuid rekruttereneareortnegis.

Searvevuođa earit

Sámedikki mielas dálá earreortnet lea rivven rittus guolástanrivttiid. Bivdoeriid vuovdinvejolašvuohta ferte heaittihuvvot boahhteáiggis, go earrevuovdin váikkuha searvevuhtii ja privatisere oktasašvuođa mariidnaresurssaid. Searvevuođa buriid privatiseren dagaha dássehisvuođaid rittus.

Lagasvuohta resurssaide šaddá kapitála vuollái, ja dát politihkka rihkku servodatšiehtadusa resursalagasvuođa birra árvoháhkama vuodđun báikegottiin.

Sámedikki mielas ii galgga leat lohpi vuovdit bivdoeriid, ja jus jođihahtti earreortnegiin galgá joatkit, de ferte geassit earis juohke háve go jođiha eari. Sámediggi árvala fanasearis geassit unnimusat 20 % go vuvdojuvvo. Dat mii gessojuvvo manná oktasašvuhtii ja juhkkovuvvo ovdamearkka dihte rekruttereneriide.

Strukturearit mat nohkat

2026:s nohkagohtet vuosttáš strukturearit ja daid berre geavahit nannet šárkafatnasiid doaibmavuođu obbalaččat ja rabas joavkku earenoamážit. Sámediggi evttoha dáid geavahit rabas joavkku oppalašeari lasihit duppalit dálá oassemeari ektui.

Resursareantovearuhus

Guolleuvuođoávdnasiid muohkadeapmi lea dehálaš báikkálaš bargosajiid ja árvvu háhkamii. Dát industriija lea riddoservodagaid geađgejuolgi, ja Sámedikki mielas lea dárbu ásahtit resursareantovearuhusa daidda guolleávdnasiidda mat eai reidejuvvo bivdoguovllus.

Buot sálaš lea merkejuvvon, MSC-dohkkehuvvon ja dan sáhtta čatnat bivdoguvlui, ja danne lea vejolaš guorrat gos guolli lea boahán. Sámediggi dárkkuha ahte galmihuvvon varas čollekahtes guolli geavahussii galgá spiehkastit resursareantovearuhusas, go dat buktá riddofatnasiai dietnasa ja riddoservodagaide barggu ja ássama.

Dakkár vearuhus váikkuha positiivvalaččat riddoguovlluide go doarju vuotna- ja riddofatnasa infrastruktuorra bajásdoallama. Dasa lassin lea dehálaš dovddastit ahte ruoná molsun maiddá gáibida nuppástusaid riddo- ja vuotnafatnasiin.

Go váldá atnui resursareantovearuheami, de sáhtta viiddidit infrastruktuorra ja addit ekonomalaš doarjaga fatnasiid

dárbblaš nuppástuhttimiidda. Dát lea dehálaš lávki sihkkarastit ceavzilis boahtteáiggi riddoservodagaide ja bisuhit mávssolaš mearrabiebmoindustriija Norggas.

Sisaboahtorádjji

Sisaboahtorádjji beassat mielde guolástuslohkui ja Blad A:i ja B:i lea bisson máŋga jagi.

Sámedikki mielas ferte dáid sisaboahtorájiid muddet, ja vuodđoealáhusaid lotnolasdoaimmaheapmi galggašii spiehkastit dán sisaboahtorájiin. Ovdamearkka dihte beassá mearrafanasbargi spiehkastit sisaboahtorájis, muhto vuotnaguolásteaddjis gii maiddá bargá eanadoaluin, ii leat seamma sihkarvuolta iežas lotnolasdollui.

Mearrasámi ealáhusárbevieruin leat álo lotnolasat bargan iešgudet vuodđoealáhusaiguin. Danne dálá njuolggadusat sakka billistit mearrasámiid árbevirolaš buohtalasdoaluid ovdii.

Evttohus 4

Evttohusa lea ovdidan Bargiidbellodaga (BB) Heidi Persdatter Greiner Haaker. Lávdegotti miellahttu Sámi Bargiidoktavuođa (SB) Per Mathis Oskal doarju.

Lassievttohus: Odda kuvlačuoggát II oassái:

- Ahte ruoššaluossa lea amas guollešládja mii uhkida báikkái gullelaš luossamáddodaga ja ekovuogádaga, ja dan eastadeapmi ferte dahkkot bivdimiin hehttendihte bistevaš cieggama norgga jogaide ja riddoguvlluide.
- Ahte ruoššaluosa bivdu ferte nu guhkás go vejolaš dahkkot mearas ovttasbarguin báikkálaš guolásteddjiiguin ja vuoigatvuodalaččaiguin.
- Ahte sálaš geavahuvvo resursan doppe gos lea vejolaš, sámi árbevirolaš ceavzilis luonddugeavaheami ja prinsihpa vuodul ahte biebmu ii galgga mannat duššas.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat: Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa.

Sámedikki dievasčoahkin - 010/26

Mearkkašupmi 4 – Áirras Katri Kitt, NSR

Mearradeponiija

Dát lahtut oavvildit ahte Sámediggi berret bargat dan ovdii ahte mearradeponiija gildojuvvo Sámis.

Mii deattuhit ahte Norga lea nubbi dan dušše guovtti riikkas mat ain dohkkehit dán geavada. Mearradeponiija lea stuora áittan mariidna eallimii ja sáhtá dasa dagahit stuora vahágiid maid ii sáhte šat njulget.

Miellahtut maiddá deattuhit ahte dát áitá mearrasámi kultuvrra, go kultuvra lea sorjavaš buhtis vuonain ja guolásteamis. Sihkkarastin dihte mearrasámi kultuvrra, ealáhusa ja eallinvuođu ceavzima, oavvildit dát lahtut dárbblašlaš bargat dan ovdii ahte mearradeponiija gildojuvvo nátionálalaččat.

Evttohus 5 – Áirras Per Mathis Oskal, Bargiidbellodat

Láhkaásahusa guolásteddjiid ja bivdiid manntálla/guolásteddjiid registara birra rievdadeami birra jagi 2026 rájes

Sámi ássama, kultuvrra ja ealáhusaid áimmahuššama ja nannema dihte mearrasámi guovlluin, árvala Sámi Bargiidoktavuohta čuovvovaš rievdadusa láhkaásahussii guolásteddjiid ja bivdiid manntálla/guolásteddjiid registara birra, jagi 2026 rájes.

· I det særskilte virkeområdet (sjøsamiske området) må fiskere på blad A kunne drive sitt fiske etter fylte 75 år, slik fiske på både B i dag gjør. (Erenoamáš doaimmaguovllus (mearrasámi guovllus) fertejit A-bládi guolásteaddjit sáhttit joatkit iežaset guolástandoaimma maŋŋel go leat deavdán 75 jagi, nu movt B-bládi guolásteaddjit dál dahket.)

Evttohusa duogáš.

Mearragáddi ja vuonat daiguin oallut resurssaiguin mat doppe leat, leat mearrasámi servodagaid birgenvuođđu. Guolástanguovllut ja daid resurssat gávdnojit fiervvás juo, nu ahte sis geat orrot dán guovlluin, leat buorit vejolašvuođat bivdit guoli sihke dinema dihte muhto maiddái ruovttudollui, ja dainna lágiin viidáset fievriddit ealáhusa, kultuvrra ja árbevirolaš máhtu buolvvas bulvii. Dáid guovlluid ássiide leat guolásteapmi ja doaimmat meara alde ja vuonain mearrideaddji dehálaččat ealáhussii, loaktimii ja ássanmillii.

Dálá geavada mielde massá A-bládi guolásteaddji guolástanvuoigatvuodas go deavdá 75 jagi. Vásáhusat čájehit ahte go vuorasolbmot heitet guolásteamis, de sii eai šat fina ovddeš bargobirrasis. Sii heitet ohcaleamis guolástanbirrasa mas sii ovdal – go barge guolásteaddjin – juohke beaivvi ledje káijaid alde ja visttážiin gos sektet liinná (dár. egnerbue), ja sii maiddái heitet váldimis oktavuoda ovddeš guolástanolbmáiguin. Sii masset oktavuoda guolástanbirrasiin, ja dat sáhttá dagahit heajos loaktima ja unnit movtta ássat guovllus.

Oanehaččat mitaluvvon, lea dán áššis sáhka láhkaásahusa guolásteddjiid ja bivdiid manntálla/guolásteddjiid registara birra rievdadeamis, vai guolásteaddji ain, maŋŋel go deavdá 75 jagi, sáhttá guolástit ja eallit ollislaš ja mávssolaš eallima. Dat erenoamážit guoská mearrasámi guovlluide gos materiálalaš kulturvuođđu ain lea nanus, ja gos olbmuid (nuoraid ja vuorasolbmuid) gaskasaš ovttasdoaimman lea mearrideaddji dehálaš ja guovddážiis vai olbmot loaktet ja adnojuvvojit árvvus.

Namuhit sáhttá maid ahte vuorasolbmui mearrasámi kultuvrras lea erenoamáš ja dehálaš doaimma máhtu sirdimis buolvvaid gaskkas ja nuorat buolvvaid oahpaheamis. Ja lea buorre ja positiivvalaš go vuorasolbmot (penšunisttat) leat báikkis, go de sii sáhttet veahkehit dan gii dárbbasa veahki. Sii leat iežaset vuogi mielde dat geat guolástanbirrasa «dollet čoahkis» ja dahket ahte easkaálgiide ja earáide lea álkit gávdnat iežaset saji doppe.

Muhtumat oaivvildit ahte penšunisttat eai dárbbat guolástit go ožžot oaju, ja oaivvildit ahte nuorra olbmot dat dárbbasit guoli. Juo, dat lea duohta, muhto oadju ii miellidubbuvtte árvvusatnima, olmmošárvvu ja loaktima seamma láhkai go guolásteapmi ja searvan guolástanbirrasii dahket. Ollu guolásteddjiide lea doaba «leat guolásteaddji» gudneduodaštus, erenoamážit vuorasolbmuid geain lea ollu hárvaneapmi. Penšunerejuvvon guolásteddjiid dáfus lea dávjá nu ahte sis ii leat áigumuš bivdit «olles eari». Sii muddejit guolásteami bargomovtta ja -návccaid mielde. Ii dárbbat goit ballat ahte penšunerejuvvon guolásteaddjit badjelmeare bivdet min guolleresurssaid.

Dát árvalus lea praktihkalaš čoavddus min penšunisttaid áimmahuššama várás vai sii besset guolástit ja bisuhit iežaset guolástanvuoigatvuoda, nu go olbmot mearrasámi guovlluin álo lea dahkan. Bivdu háliida ahte vaikko olmmoš lea penšunista, de lea dehálaš ahte buohkat báikegottiin besset leat mielde servodaga bargguin dan muddui go nákkejit. Lea álkes doaimmabidju diktat min badjel 75-jahkasaš penšunisttaid leat mielde guolásteamis, duddjon dihte ássanmovtta, loaktima ja nannen dihte iešárvvu maŋŋel go leat penšuneren.

Veara lea maiddáí namuhit ahte guolástanealáhusas leat hástaleaddji áiggit boahttevaš jagiid – ovdalgo guollemáddodagat fas nannejuvvojit – ja de lea erenoamáš dehálaš ahte mis leat olbmot (penšunisttat) geat leat vásihan sihke buriid ja «heajos» áiggiid nu movt lei 1980-90-logus. Vuorasolbmot sáhttet neavvut nuorra guolásteddjiid bivdit eará guollešlájaid, ja veahkehit bisuhit sis, geat ovdal eai leat vásihan dakkár hástaleaddji dili, movtta go váttisvuođat čuožžilit. Dat lea erenoamáš dehálaš olbmuid ja guolásteddjiide mearrasámi guovlluin gos buohkat dovdet guhtet guimmiideaset. Dasa lassin mearrasámi guovlluin bártidit eretfárremin ja olmmošlogu njiedjamiin, go dat njuolgut lea áittan sámi birrasii, kultuvrii, ealáhussii ja gielaide.

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 12.03.26 dii. 09.02.

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 37 čoačkis. Dán áššis jienastuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 2 hilgojuvvui 21 jienain 16 jiena vuostá
- Evttohus 5 hilgojuvvui 35 jienain 2 jiena vuostá
- Evttohus 4 hilgojuvvui 35 jienain 2 jiena vuostá
- Evttohus 3 hilgojuvvui 23 jienain 14 jiena vuostá
- Evttohus 1 mearriduvvui 23 jienain 14 jiena vuostá
- Ealáhus- ja kulturlávdegotti ráva mearriduvvui 23 jienain 14 jiena vuostá

Beavdegirjelasáhusat

Áirras Knut Einar Kristiansen, Nordkalottfolket, ovddidii čuovvovaš beavdegirjelasáhusa: Jienastuslogu láchkaásahusas lea alimus ahki guolásteddjiide 75 jagi.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Heidi Persdatter Greiner Haaker, áššejođiheaddji	Henrik Olsen
2	Katri Kitt	
3	Jon-Charster Mudenia	
4	Nils Mikkel Mikkelsen Somby	Knut Einar Kristiansen
	Nils Mikkel Mikkelsen Somby	
5	Jovna Vars-Smuk	
6	Knut Einar Kristiansen	Henrik Olsen
		Sandra Márjá West
		Anne Henriette Nilut
	Knut Einar Kristiansen	

7	Per Mathis Oskal	Henrik Olsen
8	Henrik Olsen	Per Mathis Oskal
	Henrik Olsen	
9	Heidi Persdatter Greiner Haaker	Henrik Olsen
	Heidi Persdatter Greiner Haaker	
10	Ulf Tore Johansen	Anne Henriette Nilut
	Ulf Tore Johansen	
11	Sandra Márjá West	Per Mathis Olsen
	Sandra Márjá West	
12	Knut Einar Kristiansen	Sandra Márjá West
		Anne Henriette Nilut
		Arild Pettersen Inga
	Knut Einar Kristiansen	
13	Arild Pettersen Inga	
14	Vibeke Larsen	Anne Henriette Nilut
		Sandra Márjá West
	Vibeke Larsen	
15	Jon-Christer Mudenia	
16	Heidi Persdatter Greiner Haaker, áššejođiheadji	
	Henrik Olsen, čoahkkinortnegii	

DC - mearráduš:

Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 12.03.26 dii. 11.10.